

WILLIAM
SHAKESPEARE

SKROTENIE
ZLEJ ŽENY

Divadlo Andreja Bagara v Nitre
65. divadelná sezóna 2014 / 2015
414. premiéra

SKROTENIE ZLEJ ŽENY

WILLIAM
SHAKESPEARE

preklad
Blahoslav HEČKO

hudba
Peter ZAGAR

pohybová spolupráca
Jaro VIŇARSKÝ

scéna a kostýmy
Alexandra GRUSKOVÁ

úprava a réžia
Svetozár SPRUŠANSKÝ

premiéra
19. septembra 2014
Veľká sála DAB
v Nitre

riaditeľ
Ján Greššo

umelecký šéf
Svetozár Sprušanský

Zriaďovateľom DAB v Nitre je
Nitriansky samosprávny kraj.

OSOBY A OBSADENIE

UVÁDZAČKA	Kristína TURJANOVÁ
KRIŠTOF	Martin NAHÁLKA
ŠLACHTIC	Jevgenij LIBEZŇUK a. h., Martin FRATRIČ
BARTOLOMEJ, páža	
Šlachtica	
PRVÝ LOVEC	Anton ŽIVČIC a. h.
DRUHÝ LOVEC	Ján HRMO a. h.
HERCI
BAPTISTA MINOLA, otec Kataríny a Bianci	Jevgenij LIBEZŇUK a. h.
KATARÍNA	Kristína TURJANOVÁ
BIANCA	Alena PAJTINKOVÁ
PETRUCHIO, nápadník Kataríny	Martin NAHÁLKA
LUCENTIO, zalúbený do Bianci, neskôr vystupuje ako Cambio	Roman POLÁČIK
TRANIO, priateľ Lucentia, neskôr sa vydáva za neho	Jakub RYBÁRIK
GREMIO, starší nápadník Bianci	Marcel OCHRÁNEK
HORTENSIO, naivný nápadník Bianci, neskôr vystupuje ako Licio	Juraj HRČKA
GRUMIO, sluha Petruchia	Martin FRATRIČ
BIONDELLO, sluha Lucentia	Marián VISKUP
VINCENTIO, otec Lucentia	Ján HRMO a. h.
PEDANT, neskôr sa vydáva za Vincentia	Anton ŽIVČIC a. h.
VDOVA	Daniela PRIBULLOVÁ a. h.
HUDOBNÍCI (v alternáciách)	Dominika Titková Mário Belák Ľuboš Pňaček Jakub Brestovský Rastislav Jurčík Paulína Haragová

predstavenie vedie Zuzana Orelová *text sleduje* Alena Darnadyová *majster javiska* Jozef Palaky *scénické svetlo* Peter Sarvaš, Ján Chytrý, Ladislav G. Chobot, Vladimír Krkošek *scénický zvuk* Štefan Pócsik *masky a parochne* Anna Záhorská, Erika Lörincová, Martin Blizniak *rekvizity* Peter Stoklas *garderóba* Ľudmila Bellová, Helena Brňová, Monika Pňačeková *stavba scény* Miroslav Szabó, Juraj Uher, Miloš Vlasák, Ján Oleár, Juraj Jurika, Peter Cúcor, Miroslav Chmelár, Ing. Karol Jenis, Csaba Bencz, Mário Kudláčik, Peter Slivka, Štefan Tóth *strojníci javiska* Bohuslav Kolesár, Benko Bristeac, Roman Šinkovič, Marek Slamka

*Predstavenie zabezpečuje Umelecko - technická prevádzka DAB pod vedením Jána Surovku.
Scénu, scénické doplnky a kostýmy vyrobili
Dielne DAB pod vedením Imricha Tótha.*

EXPERIMENT S DIVADELNOU OPTIKOU: PREDOHRA

S najväčšou pravdepodobnosťou nebude nikdy nikto presne vedieť, kedy Shakespeare *Skrotenie zlej ženy* (The Taming of the Shrew) napísal. Isté však je, že hra patrí k ranejším Shakespearovým komédiám a že bola napísaná v období rokov 1589–1592. Tlačou vyšla po prvý raz až roku 1623 v prvom fóliovom vydaní Shakespearovho súborného diela.

No i keď *Skrotenie* patrí k najranejším Shakespearovým komédiám, prekvapí jemnosťou, zložitnosťou a vyzretosťou divadelnej štruktúry spočívajúcou v rafinovanom, bytostne shakespearovskom zrkadlení troch dejových pásem. S istou nadsádzkou možno povedať, že Shakespearova komédia má v sebe nie jednu, ale rovno tri hry. Tou prvou je Predohra, v ktorej je hlavným aktérom Krištof Prešibanec (Christopher Sly), vandrák, drotár a opilec, ktorého prezlečú za šľachtica. Predohra má v divadelnej štruktúre *Skrotenia* výnimočné miesto a funkciu. Rámuje celú hru a dáva jej zvláštnu perspektívu. *Skrotenie zlej ženy* je vlastne hra v hre, ktorú herci hrajú na počesť Krištofa. Tento experiment s rámovaním nebol iste ničím ojedinelým – takmer súčasne so Shakespearom sa oň pokúsil napríklad George Peele v hre *Babská povedačka* (The Old Wives' Tale, 1595). Možno v ňom vidieť všeobecnejší záujem neskorého alžbetínskeho a potom jakubovského obdobia o optiku a perspektívu, ktorý nadobúdal najrôznejšie podoby v divadle, ale aj v poézii a vo výtvarnom umení a ktorý sa najčastejšie označuje termínom manierizmus. Práve sen Krištofa prepožičiava *Skroteniu* onú manieristickú, umelú a antiiluzívnu kvalitu, bez ktorej by táto raná komédia bola podstatne ochudobnená.

Shakespearov experiment s divadelnou optikou nie je samoúčelný. Umožňuje jednak onen shakespearovský skok z anglického Warwickshiru do talianskej Padovy, a zároveň vytvára vedomie, že príbeh Petruchia a Kataríny je čírou fikciou, že všetko, čo sa v ňom stane, je „len ako,“ skrátka, že je to **hra, ilúzia a sen**. *Skrotenie zlej ženy* je Shakespearov prvý pokus o **divadelný sen**.

Krištofa možno považovať za akúsi skicu k postave Klbka zo *Sna noci svätóžánskej*. Podobne ako Klbko je Krištof nositeľom komickej premeny, onej ovidiovskej metamorfózy, ktorá prestupuje celé divadelné myslenie a cítenie Williama Shakespeara. Tkáč Klbko sa premení na somára, vandrák Krištof na urodzeného pána. A podobne ako sa Klbko ocitá na lôžku kráľovnej víl Titánie, chystá sa Krištof na lôžko so svojou „madam ženou“. Jeho madam je však chlapec preoblečený za ženu a toto preoblečenie, tak veľmi pripomínajúce neskoršie slávne preoblečenia Rosalindy v *Ako sa vám páči* alebo Violy vo *Večere trojkráľovom*, sa mení na divadelný žart, umocnený v alžbetínskom období javiskovou konvenciou: všetky ženské úlohy hrali chlapci.

Preoblečenia sú vlastne zvláštnou verziou premien či metamorfóz postáv Shakespeareových hier. Tieto premeny majú bezpočet divadelných funkcií, ale tou najvýznamnejšou je nepochybne zložitá hra s identitou. Krištof mení svoju spoločenskú identitu - z vandráka sa stáva šľachtic (pre Shakespeareovu dramaturgiu je príznačné, že vo chvíli, keď Krištof uverí vo svoju zmenenú spoločenskú identitu, premieňa sa i jeho jazyk a z prózy prejde do blankversu). Páža mení identitu rodu či pohlavia a tak predznamenáva onen komediálny archetyp, ktorý naša doba pozná napríklad z filmu *Niekoľko rád horúce*. Avšak ani táto hra s identitou by nebola skvelým divadelným žartom, keby nemala ešte ďalší rozmer. Krištof, ak jeho premenu domyslíme do konca, sa iba stáva tým, čím mu niekto povie, aby bol. Za divadelným žartom sa skrýva neodbytná otázka: do akej miery sú ľudia tým, čo im niekto povie, aby boli? Alebo ešte inak: do akej miery je naša identita výmyslom či výtvorom iných ľudí? Divadelná rola u Shakespeara vždy spochybňuje a zneisťuje spoločenskú rolu, pohráva sa s ňou a podomiela ju. Ilúzia divadla zviditeľňuje ilúzie sveta.

ARIOSTO, GASCOIGNE, KOMÉDIA DELL'ARTE

Druhou hrou obsiahnutou v *Skrotení zlej ženy* je príbeh Lucentia a Bianky. Shakespeare sa v ňom inšpiroval komédiou Geoga Gascoigna *Zámeny* (*Supposes*, 1566), čo bol zase voľný preklad či adaptácia Ariostovej komédie (*I Suppositi*, 1509). I tento príbeh je založený na zmnožených zámenách a preoblečeniach - Tranio je preoblečený za Lucentia, Lucentio za Cambia a Hortensio za Licia. Sú to preoblečenia celkom iného druhu než premeny Krištofa v *Predohre*. Shakespeare, obrazne povedané, kombinuje anglické zrebné plátno s talianskym hodvábom. Zároveň traja Biankini nápadníci tvoria zjemnenú a vycibrenú protiváhu oveľa drsnejších a priamočiarejších pytačiek Petruchiových a celé toto dejové pásmo smeruje skôr k divadelnej konvencii romantickej komédie a komédie dell'arte.

MYSTÉRIOVÉ HRY, CHAUCER, JARMOČNÉ PIESNE

Napokon tretia, a ako naznačuje už názov komédie, najvýznamnejšia zápleтка *Skrotenia* je príbeh Petruchia a Kataríny. Papuľnatá a odvrávavá žena (po anglicky „shrew“) patrí k archetypom európskeho naratívneho a divadelného umenia. Postava dračice, čertice a fúrie, skrátka ženy odvrávavej, panovačnej, svárlivej a v tomto zmysle zlej, sa objavuje už v rímskej komédii a odtiaľ sa rozšírila do celej európskej dramatiky. V Anglicku je napríklad jej najranejšou verziou žena Noemova, známa z anglickej mystérievej hry *Potopa*, nachádzame ju v Chaucerovej *Kupcovej poviedke* a v celom rade rozprávkových príbehov či ľudových rozprávání - bádatelia napočítali celkove 418 verzií týchto príbehov v 30 národných literatúrach. Okrem toho sa motív panovačnej a odvrávavej dračice stal súčasťou populárnej literatúry - v renesančnom Anglicku bola už od roku 1550 známa pouličná či jarmočná pieseň, ktorej titul znel *Žartovné a veselé rozprávanie o tom, ako panovačná a papuľnatá žena bola do konskej kože zabalená, aby sa dobrým mravom naučila*. Rozprávala o žene, ktorú jej manžel dal vyšľahať do krvi brezovými vetvičkami a potom ju zašil do nasolenej kože koňa. Žena od páľčivej bolesti zamdlela a ostrasená touto skúsenosťou sa stala poslušnou.

DIABLICE, ČERTICE, ODVRÁVAVÉ ŽENY A PISKORY

Základnou premenou tejto zápletky a vlastne celej Shakespearovej hry je skrotenie Kataríny. Začína sa vlastne dávno pred začiatkom hry významovými premenami anglického slova „shrew“. V starej angličtine toto slovo označovalo piskora (prvý záznam o tomto význame je už z roku 725), približne okolo roku 1250 zlého a zlomyseľného muža a koncom pätnásteho storočia v podstate splývalo so slovom „diabol“ (devil). O žene prvý raz použil toto slovo Chaucer v *Canterburských poviedkach*, ale až v priebehu šestnásteho storočia dostalo slovo „shrew“ ten význam, v akom ho používa Shakespeare a v akom prežilo do dnešnej doby: panovačná, odvrávavá, papuľnatá žena dračica alebo čertica.

Je súčasťou mágie slov, že ich významy rastú a premieňajú sa ako svojbytné kultúrne organizmy. Nech sú akokoľvek rozdielne, všetky významy slova „shrew“ vyrastajú z jedného koreňa a všetky sú nejako zastúpené v *Skrotení zlej ženy*. Napríklad piskor (shrew) je hmyzožravec podobný myši vyznačujúci sa obrovskou energiou a nadmernou chuťou do jedenia (zje denne až dvojnásobok svojej hmotnosti), a keď zápasí, vydáva prenikavé a nepríjemné škrekky.

Katarína škrekky nevydáva (vyjadruje sa na rozdiel od piskorov v dokonalých jamboch a chrlí jednu slovnú hračku za druhou), ale jej energia, agresívne a značne vyostrené slovné súboje s Petruchiom, ako aj opakujúce sa zmienky o jedle piskora pripomínajú. Slovo „diablica“ sa v súvislosti s Katarínou objavuje v hre niekoľkokrát, a Shakespeare tak absolútne nezámerne pripomína vtedy rozšírený názor, že papuľnaté fúrie sú spojené s peklom a čarodejnicami.

KROTENIE DRAVÝCH VTÁKOV

Krotiť piskory však nie je možné ani užitočné, a tak v druhej polovici hry Shakespeare modeluje Petruchiovo krotenie podľa postupu bežného pri krotení dravých vtákov, najmä sokolov a jastrabov. Všetko, čo Petruchio Kataríne vyvádza, je presnou obdobou rôznych fáz tohto alžbetínskeho zvyku - dravce sa nechávali vyhladovať a udržiavali sa v bdelom stave tak dlho, až podľahli vyčerpaniu a stali sa poslušnými. Ak je Katarína v prvej polovici hry hladným piskorom, vydávajúcim bojovné, ostro nabrúsené zvuky, v druhej polovici sa stáva dravým vtákom, divokou sokolicou, ktorú Petruchio kruto krotí - a skrotí.

Petruchio nie je Romeo a jeho vohľady sú drsné a kruté, ale majme na pamäti, že v porovnaní s inými krotiteľmi žien v Shakespearových časoch postupuje veľmi umiernené. Ešte významnejšie však je, že v dobe, ktorá agresívnu a opresívnu mužskú nadvládu pokladala za kultúrnu a spoločenskú axiómu, shakespearovské divadlo túto predstavu spochybňuje a napáda tým, že ju predvádza ako ilúziu.

MLČANIE A REČ

Základným atribútom neposlušnej dračice bola hubatosť a prostorekosť, poslušná žena sa naopak vyznačovala mlčanlivosťou. Mlčanie a reč sa tak v alžbetínskej dobe stali súčasťou určitého kultúrneho a spoločenského stereotypu: Bianka mlčí, preto je anjelská, Katarína dokáže chrliť slovný oheň a síru, preto je diabolská.

Prvé stretnutie Kataríny a Petruchia je jednou z najznámejších scén dobývania ženy v celom Shakespearovi, hoci je to prehovor na hony vzdialený reči lásky Romea a Júlie. Prvý dialóg Kataríny a Petruchia je bezpochyby najagresívnejšou rečou navrávačiek, akú Shakespeare napísal:

- PETRUCHIO *Dobrý deň, Katka - to je tvoje meno, ako som sa dopočul.*
- KATARÍNA *Dobre ste počuli, pane!
Ale lepšie si umývajte uši!
Som Katarína.
A odkážte to svojim donášačom, áno?*
- PETRUCHIO *Neklamte! Vracia vám Katuška.
Rozkošná Katka!
Milá, chvíľami pyskatá,
ale vždy Katka, ktorá nemá páru!
Katulinka, rodná sestra samotného kata,
pre mňa vždy však Katka priberčivá.
Kačiatko zlaté! Tá najkrajšia Katka zo všetkých krás!
Počúvaj, Kačka, nádej moja jediná,
všade ťa tak chvália, aká si cnostná,
mierna, láskavá a milená;
ani slov na teba vraj niet,
až napadlo mi, že si ťa treba vziať za ženu.
A bez dlhých viet!*
- KATARÍNA *Príhodný nápad hodný nápadníka!
A keď vás to už teda, pane, napadlo,
môžete hneď a zaraz rýchlo vypadnúť!*
- PETRUCHIO *Pohrávaš sa so mnou ako s loptičkou!*
- KATARÍNA *Ja a hrať sa s vami? S loptičkou?
Vyhodte sa sám! Aj s vašimi guľami!*
- PETRUCHIO *Ja? Ja a bez gúli?!*
- KATARÍNA *Pre ne budem asi príliš ťažká.*
- PETRUCHIO *Alebo ja pre teba?*
- KATARÍNA *Nie som až taká ľahká,
ako sa vám zdá.*
- PETRUCHIO *Neboj sa, Katka, ja ťa neobťažkám.*
- KATARÍNA *Obťažujete ma! Dajte mi už pokoj!*
- PETRUCHIO *Kde? V teple tvojej kožušinky,
ovečka milá!*
- KATARÍNA *No! To by som skôr v lese na barana natrafila!*
- PETRUCHIO *Ty priam sršíš vtipom.
Ako podráždená osa.*
- KATARÍNA *Dajte si pozor, pane!
Žihadlo mám ostré ako kosa!*
- PETRUCHIO *Najlepšie bude, ak ti ho ešte prebrúsím.*
- KATARÍNA *To by ste ho museli nájsť!
Ale vtedy útočím!
Ani netušíte, kde ho mám.*
- PETRUCHIO *Tam, kde aj stovky ďalších dám.
Kde by tak osa mala svoj orgán bodavý?*
- KATARÍNA *Tak pozor, pane!
Dostanete jednu do hlavy!*
- PETRUCHIO *A čím, pre boha, čím, čím, čím?*
- KATARÍNA *Vy ste ale riadny dravec, pekný vták...*

PETRUCHIO *Tak, tak, tak...*
KATARÍNA *Predsa jazykom!*
PETRUCHIO *Jazykom? To ma teda podrž! Osím jazykom na takéhoto vtáčka! Fúj! Som predsa šľachtic, urodzený...*
KATARÍNA *Chuj!*
Ste vy vôbec skutočným šľachticom?
PETRUCHIO *Ešte raz a že ti jednu šľahnem!?*
KATARÍNA *To by vás príliš nešľachtilo, pane. Keď ušľachtilý šľachtic šľahne dámu, v sekunde sa zmení na hulváta, a nejedná sa o falošnú fámu.*

Jedna slovná hračka nasleduje za druhou v takom prudkom rytme, že sa rozhovor Petruchia a Kataríny premieňa v útočný, nesmierne dynamický a „rozpohybovaný“ slovný šerm. Katarína má jazyk ostrý ako rapier a bodá a seká ním do Petruchia, kedykoľvek jej na to Petruchio dá čo len najmenšiu príležitosť. Ustálené významy slov začnú v tomto lúboštnom súboji povážlivo klzať a necudnosť väčšiny slovných výpadov Kataríny i Petruchia je v preklade, podobne ako v origináli, očividná.

Slovné hračky sa v trochu nezvyčajnom zblížovaní Kataríny a Petruchia javia ako štiepna reakcia slov, ktorá uvoľňuje obrovskú sémantickú a divadelnú energiu. Dokonca je zrejmé, že pravým zmyslom tohto lúboštného bodania, hryzenia a sekania nie je zmienená necudnosť, ale práve oná intenzívna energia, ktorá tieto navrávačky premieňa v scénu vysokého napätia. Prvý dialóg Kataríny a Petruchia je akčnou rečou *par excellence*.

Pre Kataríninu rečovú akciu je príznačné, že vychádza z pocitu strachu a krivdy, dokonca poníženia. Katarína vie, že jej sestra Bianka je otcovo „zlatíčko“, žiarli na ňu a má pocit dievčaťa nemilovaného, vysmievaného a všetkými opovrhovaného. Má v sebe dravosť dravých vtákov aj ich bdelosť, ktorá sa ľahko prejaví navonok ako slovná agresia. Za komédiou navrávačiek v *Skrotení zlej ženy* cítiť úzkosť a vzdor. Katarína je neskrotený živel a jej reč je ako smršť.

POSLEDNÉ SLOVO

Ohňostroj slovných hračiek na začiatku *Skrotenia zlej ženy* ostro kontrastuje s poslednou rečou Kataríny. Petruchio skrotil Katarínu a v závere hry si verí natoľko, že chce predviesť poslušnosť svojej ženy na verejnosti. Uzavrie stávkku s Lucentiom a Hortensiom o to, kto má poslušnejšiu ženu. Lucentio s Hortensiom prehrávajú, pretože ich ženy odmietnu na ich žiadosť prísť z vedľajšej miestnosti, kde sa dobre bavia. Petruchio vyhrá, pretože Katarína je jediná manželka, ktorá poslúchne svojho manžela a príde na jeho zavolanie. Katarína nielenže príde, ale aj na požiadanie Petruchia prednesie mravokárnu reč o ženskej poslušnosti:

Už rozjasni svoje zamračené čelo
a prestaň z očí metať blesky hnevu
na svojho kráľa, vládcu a pána.
Zastav čas svojho zbytočného behu!
Hnev nesluší žene ani najmenej,
ako mráz kvitnúcu líku, tak pustoší krásu v nej.
Skazíš si chýr ako víchor ranné puky.
Stratí sa všetko - ako dotyk z prázdnej ruky.
Tvoj manžel je tvoj pán, tvoj cár, tvoja klada,
tvoj vladár aj hospodár; tvoj krk aj hlava.
To on sa neustále o tebe len stará,
riskuje život na mori i na zemi,
pre tvoje pohodlie znáša mráz,
mokne v búrke, keď ty každý čas,
ležíš si v teple domova.
Odplatou za to je mu kúsok tvojho pokoja.
Tvoja nežná krása, milá poslušnosť,
a za tak veľký dlh jej veru nie je nikdy dost!
Ako sa poddaný korí pred kráľom,
tak žena má povinnosť skláňať sa pred mužom.
Veď ak je spupná, vzdorovitá,
mrzutá, zlostná a neposlušná,
nie je len sukou čo šteká, podlou zradkyňou
dobrotou prekypujúceho muža pána!?
Či môžu slabé ženské telá samy,
vzdorovať svetu s jeho nástrahami?
A ak to platí o vonkajšom vzhľade -
má drsná duša byť s ním v nesúlade?
Keď zo všetkých síl svoju silu predstierame,
je to len slabosť. Nie sme tým, čím sa zdáme!

Katarínina záverečná reč k neposlušným ženám má formu kázne. Podobá sa tým homíliám o poslušnosti, ktoré boli počuť v každom farnom kostole Shakespearových čias. Zároveň je zrejmé, že jej reč neobsahuje ani jedinú slovnú hračku. Je Katarína skrotená a je jej záverečná reč jednoznačným triumfom Petruchia? Alebo hovorí Katarína ironicky a myslí pravý opak toho, čo hovorí? Obe tieto interpretácie zjednodušujú Shakespearovo divadlo reči. Zdanlivá jednoznačnosť a jednoduchosť Kataríninej záverečnej reči sa skomplikuje, keď si uvedomíme divadelnú situáciu, v ktorej jej prehovor prebieha.

Zďaleka nejde iba o to, že Shakespeare v závere hry paradoxne obracia naruby dobové stereotypy žien a ženské roly: na konci hry je to poslušná Bianka, kto po svadbe preberá rolu neposlušnej ženy, zatiaľ čo Katarína udeľuje všetkým neposlušným ženám príkladnú lekciu poslušnosti. Oveľa dôležitejšie je, že Shakespearova divadelná reč nielen niečo hovorí, ale aj niečo *robí*. A to, čo robí, nemusí byť nevyhnutne presne to, čo hovorí. Je to skrátka reč performatívna a Katarínino rečové predstavenie sa podieľa na vyznení komédie rovnako významne ako to, čo hovorí. Podstatné je, že Petruchio neprivedol Katarínu k pokornému mlčaniu, ktoré patrilo k dobovému stereotypu poslušnej ženy. Katarína má skrátka posledné slovo. A aké je to slovo! V nemom úžase ho vypočujú nielen ostatní manželia, ktorí práve prehrali stávkou, ale i Petruchio sám.

Význam tejto záverečnej divadelnej akcie komédie *Skrotenie zlej ženy* vynikne ešte viac, ak urobíme s textom hry malý experiment, pozmeníme hovorcu a časť Kataríninho textu dáme do úst Petruchiovi. Nebudeme originálni, lebo presne to urobil vo svojej adaptácii nazvanej *Katarína a Petruchio* (Catharine and Petruchio, 1754) David Garrick, slávny anglický herec a divadelný manažér. Garrickova adaptácia sa končí tak, že Petruchio vezme Katarínu za ruku a povie to, čo v Shakespearovom texte hovorí Katarína.

Keď porovnáme Garrickovu úpravu so Shakespearovým textom, bude na prvý pohľad zrejmé, že ide o dve celkom iné hry s absolútne odlišným vyznením. Garrickova adaptácia potvrdzuje dominantnú mužskú rolu Petruchia a je to koniec prvoplánový a jednoznačný, teda bytostne neshakespearovský. Okolnosť, že medzi rokmi 1754 a 1844, teda bezmála sto rokov, sa v Anglicku a Amerike hrala jedine Garrickova verzia hry a že to bola najpopulárnejšia shakespearovská inscenácia tej doby (iba v rokoch 1754-1800 sa hralo celkove dvesto tridsaťštyri predstavení), hovorí sama za seba.

Rozdiel medzi Garrickovou úpravou a Shakespearovou hrou možno vyjadriť slovnou hračkou, ktorá v angličtine fungovať nemôže, zato v češtine funguje veľmi presne (do istej miery i v slovenčine, pozn. prekladateľa) a postihuje podstatu toho, o čo v závere *Skrotenia zlej ženy* beží: zatiaľ čo v Garrickovej adaptácii Katarína počúva Petruchia, na konci Shakespearovej hry je to práve naopak: Petruchio počúva Katarínu („zatímco v Garrickově adaptaci Kateřina poslouchá Petruchia, na konci Shakespearovy hry je to právě naopak: Petruchio poslouchá Kateřinu“). V divadelnej alchýmii *Skrotenia zlej ženy* neprešla komediálnou premenou len Katarína, ale aj Petruchio. Treba poznamenať, že Katarína kultivuje Petruchia oveľa jemnejším spôsobom, než Petruchio ju.

(Martin Hilský: *Shakespeare a jeviště svět. Praha : Academia, 2010, s. 43-52*)

William Shakespeare bol anglický básnik a autor divadelných hier, mnohými uznávaný ako najväčší autor píšuci v anglickom jazyku a význačný svetový dramatik. Často ho nazývajú národným básnikom Anglicka, ako aj „Bardom z Avonu“. Jeho dielo, ktoré sa

zachovalo, medzi inými aj spoločné práce, pozostáva z 38 hier, 154 sonetov, dvoch dlhých naratívnych básní a niekoľkých ďalších diel. Jeho hry boli preložené do každého významného živého jazyka a hrajú sa častejšie ako hry akéhokoľvek iného dramatika.

Shakespeare sa narodil a vyrastal v Stratforde nad Avonom. Vo veku 18 rokov sa oženil s Anne Hathaway, s ktorou mal neskôr tri deti: Susannu a dvojčatá Hamnet a Judith. V rokoch 1585 až 1592 začal svoju úspešnú kariéru v Londýne ako herec, spisovateľ a čiastočný vlastník divadelnej spoločnosti nazývanej The Lord Chamberlain's Men (Muži lorda Chamberlaina), neskôr známej ako King's Men (Kráľovi muži). Predpokladá sa, že na dôchodok odišiel do Stratfordu okolo roku 1613, kde o tri roky neskôr zomrel. Zo súkromného života Shakespeara sa zachovalo len málo zmienok a existujú značné dohady o jeho fyzickom zjave, sexuálnej orientácii, vierovyznaní a o tom, či práce, ktoré sa mu pripisujú, nenapísal niekto iný.

Shakespeare vyprodukoval väčšinu svojich známych prác v rokoch 1589 až 1613. Jeho skoršie hry boli hlavne komédie a historiky, žánre, ktoré doviedol na vrchol sofistikácie a umenia do konca šestnásteho storočia. Potom, až do roku 1608, písal hlavne tragédie, vrátane hier ako Hamlet, Kráľ Lear a Macbeth, považované za tie najkvalitnejšie diela písané v anglickom jazyku. Vo svojej poslednej fáze písal tragikomédie, známe aj ako romancy a spolupracoval s ďalšími autormi.

Mnohé jeho hry boli publikované v edíciách rôznej kvality a presnosti v priebehu jeho života. V roku 1623 dvaja z jeho bývalých divadelných kolegov publikovali First Folio (prvý rukopis), zbierku jeho dramatických prác, ktoré zahŕňali všetky okrem dvoch hier, ktoré sú teraz považované za Shakespeareove.

Shakespeare bol vážený básnik a dramatik už počas svojho života, ale jeho povest' nedosiahla súčasné výšky až do devätnásteho storočia. Najmä romantici považovali Shakespeara za génia a viktoriáni si ho uctievali s vážnosťou, ktorú George Bernard Shaw nazýva „idolizácia“. V dvadsiatom storočí boli jeho práce opätovne adaptované a znovu objavené novým hnutím vo vzdelanosti a interpretácii. Jeho hry dodnes zostávajú veľmi populárne a neustále sa analyzujú, hrajú sa a znovu a znovu interpretujú v rôznych kultúrnych a politických kontextoch na celom svete.

Za podporu inscenácie **Skrotenie zlej ženy** ďakujeme:

NITRIANSKY
SAMOSPRÁVNY
KRAJ

Hlavní partneri na rok 2014

JANDL
MARKETING & COMMUNICATION SPECIALIST

Divadlo bolo podporené
z Nadačného fondu Slovenskej
sporiteľne v Nadácii Pontis

Hlavný partner inscenácie

Partneri

Mediálni partneri

Program Divadla Andreja Bagara v Nitre
k inscenácii *Skrotenie zlej ženy*.

zodpovedný redaktor Ján Greško
zostavil Svetozár Sprušanský
jazyková korektúra Jozef Fabuš
fotografie Dalibor Krupka
grafická úprava Martin Mistrík
tlač Michelangelo

2014

www.dab.sk

